

articul. 1. dub. 11. post secundam conclusionem, & novissimè Augustin. Barbosa in Pastoralibus, 1. part. titul. 3. cap. 2. num. 37. Maxime si verum est, ut fama fert, quod jocalibus ad naves usque pellicuntur, & ad nos, velint nolint, exportantur, vel quod plurimi parvo pretio comparantur, quod etiam efficit servitutem injustam.

110 Nam ad hoc, ut quis possit effici servus in perpetuum, debet pretium esse aequale servituti, ut per Navarr. in Manuali capit. 23. num. 95. & Molinam disput. 33. column. 163. Quibus consentit Mercar. lib. 2. de contract. capite 29. & Rebell. de obligat. just. lib. 1. quest. 10. sect. 1. & 2. Ubi ex n. 23. cum Molina d. disput. 35. conclus. 1. & 3. de illis qui mancipiis agere incipit, quae ex India Orientali adducuntur: & concludit, justè ibi à mercatoribus, & ubique emi, si ex illis Regnis sint, quibus cum bellum justum Lusitanis gerant, & eodem belli tempore exportentur. Japonenses autem, aut Sinas servos effici non posse, idque sepe Regis Lusitaniae ordinationibus cautum, nisi forte se ipsos, aut filios suos causa famis, vel urgentis necessitatis vendiderint, quo sepe facere solent.

112 Que omnia notatu dignissima censeo, & propterea quod hisce ultimis annis plurimae lites à dictis Orientalis Indiae mancipiis ad libertatem proclamantibus in hoc Regio Limano Conventu instituta sunt, & variantibus judicum sententiis terminatae. Quidam enim eos statim liberos declarabant, illarum schedularum seriem ac tenorem sequuti, quarum supra ex num. 56. meminimus, & ejusdem epistolae Caroli V. Imperat. anno 1550. ad Praetorium insulae S. Dominici missae, quae habetur in 4. tom. sched. impress. pagin. 373. & expresse jubet, ne aliqui Indi servi in his Occidentalibus regionibus efficiantur, etiamsi ad eas ex Orientalibus asportentur, his verbis: Nos tenemus mandato, que no se hagan esclavos ningunos Indios en sus tierras, y asi no havemos de permitir ni dar lugar à que Indios algunos lo sean, sino libres, aunque sean de la demarcacion de el serenissimo Rey de Portugal.

Et aetherius anno 1570. ad Prorege Mexicani, & Michaelem Legaspium Philippinarem gubernatorem directae, eod. tom. pag. 374. Quae etiam in Indis illis in regionibus Machometis perfidia decepris, idem servandum esse, his verbis edicit: Estareis advertidos, que si los tales Moros son de su nacion, & naturales Moros, y vinieren à dogmatizar su secta Mahometica, ó à haver guerra à vosotros, ó à los Indios, que están à nos sujetos, ó à nuestro Real servicio, los podreis hacer esclavos: mas à los que fueren Indios, y huvieren tomado la secta de Mahomà, no los hareis esclavos, por ninguna via ni manera, que sea, sino procurareis de los convertir, y presu dir por buenos y licitos medios à nuestra Santa Fé Catholica.

114 Alii vero judices eum viderent leges Castellani, & Lusitani Regni diversae esse, & utrumque propriis suis ordinationibus & consuetudinibus gubernari, licet jam sub eodem Rege esse ceperit, non audebant facile pro Orientalium Indorum libertate sententiam ferre, si eorum possessores justos, & legitimis titulos exhiberent, juxta illarum regionum praxim, & consuetudinem Episcoporum, & Regiorum Auditorum auc-

toritate munitos. Neque praedictis schedulis horum servorum jus olim & nunc in Orientali India, & in Lusitania, & Nova Hispania servatum, temerè immutandum esse dicebant, 1. minimè, ff. de legibus, l. si quando, Cod. de inoff. testam.

In quo opinionorum, & argumentorum confluxu, ego Imperatoris consilium sequutus, in l. si aviam, Cod. de ingen. manum. Si cum peritioribus tractatum habuisses, facile cognosceres, per literas de hac questione consulti praestantissimum, & eruditissimum virum Dom. D. Antonium de Morga, Quitensis nunc Senatus meritisimum Praesidem, qui in Philippinis insulis, & aliis adjacentibus, pluribus annis Gubernatoris officio functus, quae ibidem cum his mancipiis Orientalibus servarentur, melius, & penitus intelligere poterat. Qui mihi, ultimae opinionis adhaerens, respondit; aliquas esse Orientalis Indiae provincias Maurorum, ut plurimum colluvione, & insectatione permixtas: Favos nempe, Malajos, Bengalas, Macazares, Buzarates, Endes, & similes, cum quibus Lusitani justis, & legitimis bellis quotidie decertant. Et mancipia, quae in illis capiuntur, Lusitanis Legibus, & Conciliorum Provincialium declarationibus capientibus cedere, & ab eis vendi, atque ab emptoribus ubique legitime possideri, dummodo justè captivitas titulus habeant, juxta formam ab eisdem Conciliis praescriptam; cum aliis vero Regnis, seu provinciis, Lusitanis foedere junctis, illorumque, ut dicunt, in armis, sociis, ut pote Cambaya, Pegu, & quibusdam aliis, servitutis jura neutiquam exerceatis; neque etiam cum Sinis, & Japonensibus, nisi forte istorum aliqui se, aut filios suos propter famem, aut aliam urgentem necessitatem, ob pretium participandum voluntarie vendiderint, quod patrii eorum legibus, ac moribus licitum, & usitatum est: quo tamen in casu, perpetuae servitutis non mancipantur, sed temporali famulatio, ea tenus duraturo, quatenus ad acceptum pretium compensandum, judicibus, qui de hoc inquirunt sufficiens esse videbitur.

CAPUT VIII. & ult.

In quo Auctor volumen alterum de peculiari Indiarum jure, sive de justa earum gubernatione promittit, & quid in eo tractari intendat, Latine brevitate recenset. Et parenthesis sive admonitionem subnectit aduersus eos, qui miseris Indos injuriis, & molestiis afficiunt.

SUMMARIUM.

1. Gubernationem Indiarum, qua contingant, Auctor in altero volumine edere parat.
2. Fax est opere in longo, somnum obrepere.
3. Gustus emptorem vocat.
4. Auctor tractatum gubernationis Indiarum quinque libris divisum habet, & quid in illis agere intendat, breviter aperit.
5. Auctoris parenthesis, sive admonitio pro Indis diligenter in se, in suadendis, & humaniter pertractandis.
6. Fides propagatio in suavitare, non in atrocitate consistit, ut & patria potestas.
7. Conversorum primordia blandis refoenda sunt modis.

8. Fugum Christi suavis est, ex D. Matth. cap. 11. & Psalm. 33.
9. Indi si post Christianam Religionem susceptam gravibus opprimantur, ejus suscitatem non credent.
10. Deuteron. locus cap. 28. pro Indorum querimoniis expenditur.
11. Indi hodie pejore conditione esse videntur, quam Judaei olim in Aegypti captivitate.
12. Judaei in Aegyptio graviter vexati fuerunt.
13. Judaeorum captivitas in Aegypto 85. annis duravit, & in ea valde multiplicati sunt.
14. Judaeorum multiplicationem in mediis laboribus Aegypti in vado Moysis Deus significavit.
15. Indi brevi tempore valde diminuti reperuntur, & quid cum Daniele, & D. Paulo de suis miseris dicere possint.
16. Jeremiae verba lament. 5. ad Indorum arumnas accommodantur.
17. Christiani labores & injurias quae Indis inferuntur, potius in se suscipere, quam in illis permittere debeant.
18. Fidei meditatio quietum, & vacuum ab aliis curis animum desiderat.
19. Labores, & onera, qui alii imponunt, & ipsi ea non tangunt, in Evangelio reprehenduntur.
20. Pax citra ullum scandalum promittitur diligentibus legem Dei, Psalm. 118.
21. D. Paulus multas in se passum dicit, pro lege Dei promulganda.
22. Regis gentium jura, & conditiones, quas refert Scriptura 1. Reg. 8. ea, quae cum Indis sunt, demonstrare videntur.
23. Regis Tyranni effugies, & mores referuntur 1. Reg. 24. Boni autem & justi, Deuter. 14. 17.
24. Lignum fumigant, quod Deus Isaiae 42. & Matth. 12. non extingui praecipit, Genitiles reciter conversos significat.
25. Indos detraunt multi, qui struere debent; & quid de illis cum Isaia, & Davide, & Christo Domino, Matth. 23. dicere possint.
26. Execretus, qui in Indos sunt, quibus potissimum debeant imputari.
27. Inferorum ordinum culpa ad desides Rectores referuntur.
28. Praelati, & Magistratus monentur, ut pro Indorum defensione laborent.
29. Justitia in studio omnis Regum ac Magistratum cura esse debet.
30. D. Bernard. in quo laudet quemdam Eborensem Archiepiscopum.
31. Pax, quae erga Indos exercetur, non debet cum bello de crudelitate certare.
32. Legum humanarum poenas si forte effugiant ii, qui Indos affligunt, Dei oculum & supplicium non effugient.
33. Deus omnia vigilanter attendit, & humilium injurias vidit, & punit.
34. Injuriis, Indis factas, Deus miraculose aliquando vindicavit.
35. Divina injuria Indorum tudore parva, dominis exitio sunt.
36. Adagia, Aurum Tolosanum, & Equus Sejanus, quid significant.
37. Proverb. locus 12. 27. & 13. 11. de divitiis injuste parvis, exponitur.
38. Peccata injuria humilium facta, non solum privatorum, verum & multorum Regnorum cladem attulerunt.
39. Hispaniae regnum ob peccata aliquoties punitum legitur.
40. Regnorum felicitas ut duret, requiritur eadem virtus, & prudentia in conservando, quae in acquirendo, ex Polybio.
41. Deum Auctor precatur, ut nobis miseris, Hispaniarum, & Indorum Rempub. juvet, & societ.

Hæc haecenus habui, quae de Indiarum justa inquisitione, acquisitione, & retentione Tom. I. de Ind. jure.

dissererem. Nunc tamen ex ordine ad eam, quae earundem gubernationem concernunt, transitum facere, nostra propebat oratio. Sed quoniam fas est in longo opere somnum obrepere, hujusque voluminis moles nimis excrevit, & amphora exiit urceolis, quem initio mente conceperam: opportunum duxi, hic paulisper calammum continere, & quae in illo clauduntur disputationes, prius quasi gustandas dare, juxta illud Ulyssis apud Euripidem in Cyclope, qui cum Syleno vinum venditurus esset, ita cum alloquitur:

Vinum tu prius gustare quid vini feram? Cui Silenus: Ita convenit; nam gustum emptorem vocat.

Ac postea renovatis viribus arduas, & non minus utiles, quam peculiare ejusdem: Indiarum juris questiones, separato volumine (si Deus nobis hac otia fecerit) in lucem emittere. Quod nunc in privatis tamen schedis quinque libris divisum habemus.

In quorum primo de statu, & conditione Indorum agere destinamus, & an, & quatenus oneribus, & servitiis, adstringi possint, quae vicissim subire coguntur in Hispanorum famulatu, aedificiis publicis, agrorum cultura, pasendis, & custodiendis pecudum & armentorum gregibus, gynacis, sive textrinis, & lanificiis, vulgo, Obrajes, angariis, & parangariis cursu publico, veterdis, & paraverdis, metallis, & eorum effossione & operatione, & quae tributa praestare teneantur, & qualiter ea dividantur, taxentur, & exigantur. Et demum quantum oporteat, eos in certa municipia, & pollicam, ac sociabilem vivendi formam reducere; idololatriam, ebrietatem, & alios eorum vitios occurrere; bonis gubernatoribus, vulgo, Curacas, & Caciques, providere. Et quae sit istorum potestas, & qualis successio; & de privilegiis, quibus Indi, tamquam rustici, aut minores, & omni respectu miserabiles personae fruuntur.

Secundò vero libro de commendis, sive feudis Indorum exactam, & peculiarem tractationem finimus; earum nomen, originem, & rationem tradentes; & quid juris in illis acquirant Patroni, sive Commendatarii, & de pensionibus, quae super eis constitui solent.

Quis commendas, & sub quibus legibus, & conditionibus possit conferre; quibusve personis conferri valeant, & qui in illis praeferi debeant, si de anterioritate schedularum, vel de meritis certent, vel alter à Rege provisos cum altero prius à Prorege investito concurrat. An pluribus eadem commenda assignari possit, & in ea jus accrescendi, vel non decrescendi admittatur. An commenda à possessoribus vendi, alienari, permutari, usufructu commenda, qua filio, in ejus sacris constituto, conceditur.

Quando, & quomodo in commendis Indorum jus successione inductum fuerit, & in quibus conveniat, vel differat cum successione primogenitorum. An filii illegitimi, vel legitimi, filiae, uxores, sponsae, mariti in eisdem succedant; & de tertia, vel quarta vita, quae in Nova Hispania conceditur, & de prohibita plurium commenda-

rum cumulatione. De oneribus, quae commenda-
tarii subire tenentur, juramento, militia, & resi-
dentia, quam facere debent; & quando ab iis ex-
cusetur; & qualis eorum sollicitudo esse debeat
in spirituali, & temporalis Indorum sibi commen-
datorum salute curanda.

Et denique de earumdem commendarum ex-
tinctione, & ad Regiam coronam devolutione: &
an eas deinceps in perpetuum dari convenit. Et
de litibus & quaestionibus, quae tam super com-
mendarum possessione, & spoliis, quam proprie-
tate oriri solent? & apud quos sint iudices agi-
tandae, & de meritum, sive servitiorum infor-
matione, & consultatione, quae ad eas, & alia
ecclesiastica, vel civilia harum regionum com-
moda, Regis ordinationibus fieri jubetur.

Tertius vero liber de rebus ecclesiasticis, &
earum gubernatione, Regioque patronatu tracta-
bit, & quibus is rationibus fulciatur; quanti
a nostris Regibus aestimetur ac commendetur: &
quo jure, & onere decimas hujus Novi Orbis
sibi praeferant. Quam enixa, & assidua eorum
cura fuerit in Ecclesiis Indiarum erigendis, dotan-
dis, & promovendis. Qualiter Archiepiscopos,
Episcopos, & alios Præbendarios præsentent,
beneficiarios & alios Hispanorum, aut Indorum
seculares, vel regulares: & de aliquibus dubiis
quae in eorum receptione, & novorum Episcopa-
tum divisione contingere solent.

An hodie expediens sit, *doctrinas* Indorum
regularibus adimi: & quatenus ii jurisdictioni, &
visitationi Prælatorum secularium subiciantur.
De dignioribus & indigenis, atque in idiomate
Indorum magis peritis antefrendis. De jurisdic-
tione Episcoporum, & Archiepiscoporum in sub-
ditos: & de Brevi Gregorii XIII. quo nova prose-
quendis appellationibus forma præscribitur. De
Ecclesiis aedificandis & reparandis, & quibus ex-
pensis id faciendum sit. De decimis, & primitiis
& usu, & jure quartæ Canonice: & funeralis, &
aliam oblationum. De Inquisitorum & Com-
missariorum Bullæ Cruciatæ tribunali, ac jurisdic-
tione, & aliarum Bullarum retentione. De Re-
ligiosorum Vicariis generalibus, Visitationibus,
& conservatoribus. Et an, & quando seculares Ma-
gistratus Clericos, vel Religiosos seditiosos ab
his provinciis expellere possint?

Liber quartus de gubernatione seculari tracta-
bit, & specialiter Prætorum Gubernatorum Fis-
calium criminum quæstorum, Auditorum Cancel-
lariarum, Pro-regum, supremi Consilii India-
rum, & omnium denique tam majorum, quam
minorum Magistratum officium, potestatem, &
jurisdictionem prosequetur, qui eidem guberna-
tioni præpositi sunt, & multas utiles quaestiones
subjunget, quae in eorum recusatione, visitatio-
ne & rerum gerendarum expeditione occurrere
solent. Et peculiariter in iudice ager, qui colli-
gendis defunctorum intestatorum bonis designa-
tur: & de schedulis, quae districtè prohibent Re-
gios Auditores, ministros, & illorum liberos in
suis provinciis negotiari, vel matrimonia contra-
here. Ac tandem de proprio, & veluti municipali
jure, quo res Indicæ gubernantur; & per
Regias schedulas, provisiones ordinationes, &
epistolas expeditur: & quando rescriptum Prin-

cipis, ad unam provinciam missum, in aliis ser-
vandum sit.

Quintus denique liber de Regalibus, sive Re-
gio Indiarum fisco, & ejus juribus, & redditibus
sermonem instituet. In quo sigillatim de hujus
Novi Orbis divitiis agemus: De tributis, & vec-
tigalibus, & duobus decimarum novenis, quae in
eo Regi penduntur. De poenis Camara, & com-
missis mercium prohibitarum, vel in registris non
professarum ad fiscum spectantibus. De auro, &
argento aliisque metallis, smaragdus, margaritis,
salinis, argento vivo, thesauris, & monumentis,
& quora horum pars ad fiscum pertineat. De
mercatura, & mercatoribus Indiarum, eorum-
que iudicibus, sive consulibus, & variis quaestio-
nibus, quae circa eorum jurisdictionem, & mer-
catorum styllum quotidie nascuntur. De alio rei
dominicæ membro, quod ex venditionibus & re-
nuntiationibus officiorum colligitur. Circa quod
plurimæ, utillissimæque quaestiones excitantur,
& resolvuntur. Et de iudicibus, sive officariis
Regis, qui in his partibus rei dominicæ exigen-
dæ, & administrandæ præficiuntur, eorumque
munere, potestate, jurisdictione, & rationum
redditione. Et ultimo de aliis majoribus Compu-
tatoribus, sive Rationalibus noviter constitutis,
& de eorum tribunali, officio & jurisdictione.

Interim tamen verò dum hæc ultimam manum re-
cipiunt, & exoptatam lucem respiciunt, non po-
tuit non Regem nostrum Potentissimum, & Chris-
tianissimum summis votis, ac precibus exorare,
ut qua solet cura, & pietate Indorum conversio-
ni, & conservationi provideat, paternis hac in
re, & avitis ac proavitis vestigiis insistens, ido-
neosque & fideles tantis operis ministris in spi-
ritualibus & temporalibus eligens, quos etiam,
& reliquos pariter Hispanos, aut alienigenas qui
in his regionibus commorantur, monco, atque
obtestor, ut se cum ejusdem Indis humanè, &
suaviter gerant, & ab injuriis, molestiis, & vexa-
tionibus, quae miseris illis inferri solent, absti-
neant, prædicationis, ac propagationis Fidei mi-
nisterium super omnes divitias attendentes, &
procurantes: quam tunc certum est non in atrocita-
te, sed in suavitate, & pietate consistere, ut de
patria potestate loquens dixit J. C. in l. Divus,
ff. ad leg. Pomp. de parricid. & Nos pluribus su-
pra lib. 2. cap. 17. & cap. 9. num. 21. & 22.

Primordia tamen conversarum, ut D. Isidor. 7
inquit lib. 2. sentent. cap. 8. & D. Gregor. lib. 24.
moral. cap. 7. blandis refovenda sunt modis, ne
si ab asperitate incipiant, exterriti ad priores
lapsus recurrant. Qui enim conversum sine leni-
tate erudit, exasperare potius quam corrigere
novit. Jugum quippe Christi suave est, & onus
ejus leve, ut habetur Matth. cap. 11. in fine ea-
que propter ibidem subiungitur: Venite ad me
omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego refi-
ciam vos. Tollite jugum meum super vos, & discite
à me, quia mitis sum, & humilis corde, & in-
venietis requiem animabus vestris. Et Psal. 33. & 1.
Petri 2. Gustate & videte, quoniam suavis est
Dominus: Beatus vir, qui sperat in eo.

Quod tamen Indi haud quaquam credere pote-
runt, si post susceptam Christianam Religio-
nem, majoribus ac gravioribus oneribus, & la-

boribus, quam olim sub infidelibus dominis oppri-
muntur. Quin potius vereri possumus, ne in se
ipsis experiri, & in nos contorqueant valeant,
† verba illa Deuteronom. cap. 28: *Servos inimico
tuo, quem immittet tibi Dominus in fame, & siti,
& nuditate, & omni penuria, & ponet jugum
ferreum super cervicem tuam, donec te conterat.
Adducet Dominus super te gentem de longinquo, &
de extreme terre sibus in similitudinem Aquilæ
volantis cum impetu: cujus linguam intelligere
non possis gentem atrocissimam, quæ non deferat
seni nec miseretur parvuli.*

Enim tamen peiori hodie, & duriore conditio-
ne Indi ab injustis aliquibus, & sævis hominibus
tractari reperiuntur, quam olim Judæi, dum in
Aegypto captivi fuerunt, de quibus inquit Philo-
lib. 1. de vita Moysis: *† Quasi belli jure captivos,
emptos de lapide cogebat eos ad opera servilia. Et
strictius Scriptura Exod. cap. 1. Ad amaritudinem
perducebant eos operibus duris luti, & lateris,
omni que famulatu, quo in terra operibus preme-
bantur: oderant, ut filios Israel Aegyptii, & affli-
gebant illudentes eis, &c.* Nam tamen in Judæis vide-
mus, non obstantibus laboribus, & miseris illius
captivitatibus, quæ octuaginta quinque annis du-
rasse dicitur, ut probat Perer. in comment. sup.
Exod. cap. 5. disp. 6. supra modum auctos, &
multiplicatos fuisse: Unde dicit Scriptura Exo-
di. cap. 1. *Quantoque opprimebant eos, tanto
magis multiplicabantur, & crecebant, ita ut sex-
centa millia hominum exierint de Aegypto præter
pueros, & foeminas. Et hoc est quod tamen Deus in-
ter alia voluit significare in rubo, ubi Moysi ap-
paruit, qui ardebat, & non consumebatur, ut
communitur DD. exponitur Exodi 3. & Joseph.*

lib. 2. antiquit. Judaicæ. cap. 12. Indi tamen verò, eo-
dem sermo tempore, ut plurimum deleti, & extin-
cti sunt, ita ut Deo possint dicere, quod Dani-
elis 3. *Judæorum nomine legitur: Dominus, im-
minuti sumus plusquam omnes gentes: sumusque
humiles in universa terra hodie.*

Et illud Martialis in Distichis.
Dente timetur aper, defendunt cornua cervinæ
Imbellis damae, quid nisi præda sumus?

Vel cum D. Paulo 2. Corinth. 1. *Supra mô-
dum gravati sumus, supra virtutem, ita ut ode-
rat nos etiam vivere. † Aut cum Jerem. lamenta-
tor. 5. Recordare Domine, quid acciderit nobis,
intuere, & respice opprobrium nostrum, heredi-
tas nostra versa est ad alienos, domus nostra ad
extraneos, pupilli facti sumus absque patre, ma-
tres nostræ quasi viduae. Aquam nostram pecunia
bibimus, ligna nostra pretio comparavimus, cervi-
cibus nostris minabamur, lassus non dabatur re-
quies.*

Quæ omnia tamen Christiani, qui se Evangelii
ministros, & præcones vocant, non solum ab
Indis, quantum possibile sibi esset, arcere, ve-
rùm & in se ipsis potius suscipere ferventi carita-
te debuissent, ne quod illis scandalum in Fidei
susceptione, aut impedimentum in ejus progres-
su & meditatione generaretur: quæ tamen corporis
requiem, & vacuum ab aliis curis, & anxietatibus
animum, absque dubio desiderat, juxta illud
Psal. 45. *Vacate, & videte, quoniam ego sum*

Deus quod ita exponit D. Augustin. in Psal. 70.
fol. 210. col. 2. tom. 8. Et ne illud incidere, † 19
quod Matth. cap. 23. reprehenditur: *Alligant
autem onera gravia, & importabilia, & imponunt
in humeris hominum, digito autem suo nolunt ea
movere. Sed potius omnes ore uno † Davidicum
carmen occinere possent, Psal. 118. Pax mul-
ta diligentibus legem tuam, & non est illis scanda-
lum. Vel tamen cum D. Paul. 2. Corinth. 11. 29. Quis
infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandaliza-
tur, & ego non aror?*

Certe enim idem Paul. 1. Corinth. 4. se præ-
dicationis causa non aliis labores intulisse, sed in
se ipso gravissimè passum, his verbis ostendit:
*Uique in hanc horam & esurimus, & sitimus, &
nudi sumus & colaphis cadimur, & instabiles su-
mus, & laboramus operantes manibus nostris ma-
ledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur,
& sustinemus: blasphemamur, & obsecramur:
tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus,
omnium peripsema usque adhuc.*

Et licet 1. Reg. cap. 3. cum Israëlita à Sam te-
le Regem sibi dari petissent, qui more gentium
& nationum sibi imperaret, hoc jus illius futu-
rum Scriptura recenscat. Filios vestros tollit, &
ponet in curribus suis, facietque sibi equites, &
præcursores quadrigarum suarum, & constituet
sibi tribunos, & centuriones, & aratores agro-
rum suorum, messores segetum, & fabros ar-
motum, & currum suorum. Filias quoque ves-
tras faciet sibi unguentarias, & focarias, & pa-
nificas. Agros quoque vestros, & vineas, & oli-
vara optima tollet, & dabit servis suis, sed & se-
getes vestras, & vinearum redditus addecimabit,
ut det Eunuchis & famulis suis. Servos etiam ves-
tros, & ancillas, & juvenes optimos, & usinos
auferet & ponet in opere suo. Grege quoque ves-
tros addecimabit, vosque eritis ei servi, & cla-
mabitis in die illa à facie Regis vestri, quem Ie-
gistis vobis, & non exaudiet vos Dominus in die
illa, quia petistis vobis Regem. Quæ omnia si-
milia iis esse videntur, quæ à malis Christianis
passim cum Indis pauperibus fiunt.

Eo tamen in loco de Rege Tyranno & ini-
quo tractatur, ejusque mores effugiantur, ut bo-
ni, & justi Principes quid vitare debeant, ani-
madvertant. Quorum exemplum, ubi non à po-
pulo, sed à Deo electi sunt. prædictis in omnibus
contrarium, apponitur in eod. Deuter. cap. 17.
num. 14. & sequent. ut præclare admonuit D.
Gregor. lib. 4. cap. 1. in 1. Reg. cap. 8. Isernia in
proem. feud. tit. de Capit. qui curiam vend. Cha-
san. in Catal. glor. mund. 5. part. consider. 24.
regal. 162. & seq. & consider. 35. vers. Quis au-
tem, Petr. Greg. lib. 7. de Repub. c. 19. pag. 491.
Basil. Pont. var. disp. 1. part. relect. 1. de muta-
tione monete, pag. 506. & Mag. Marq. in Gubern.
Christian. lib. 1. cap. 16. pag. 87.

Væ igitur illis, per quos ejusmodi injuriæ, &
scandala Indis irrogantur. Et tamen lignum fumigans,
quod juxta verbum Isaia cap. 24. & Matth. c. 12.
posuit Dominus in manibus eorum, ne extingue-
retur, in cinere converterent. Lignum namque
illud D. Hierony. in quest. Aglasia, quest. 2. cir-
ca fin. populum de gentibus congregatum expo-
nit, qui extincto legis naturalis ardore, fumi ama-

rissimi, & qui novus oculis est, tenebrosaque caliginis involvebatur erroribus, quem Deus non exstingui voluit, sed de parva scintilla, & penè moriente, maxima suscitari incendia, ita ut arderet igne Domini Salvatoris, quem venit mittere super terram, & in omnibus ardere desiderat.

Quod, si videant multi, an cum Indis sua ex parte curaverint? vel potius de illis sint, de quibus inquit Isaias cap. 48. n. 17. *Venerunt structores tui, destruente, avaritia nimirum, & savitia sua Indos ita prementes, ut justè miseri illi dicere possint illud Psal. 98. in princ. & Exod. 9. numer. 25. & 31. Intraverunt aqua usque ad animam meam, & tempestas demersit me, & grando confregit lignum, cum jam folliculos germinaret. Et ut occasio exteris gentibus præbeatur, nosrum in convertendis infidelibus zelum calumniandi, ut diximus sup. lib. 1. cap. 16. num. 94. & sequent. & lib. 2. cap. 17. num. 76. & hoc lib. 3. cap. 6. ex num. 5. & illud Christi Dom. apud Matth. cap. 23. objicendi: *Vae vobis Scribae & Pharisei hypocrite: quia circumcisitis mare & aridam, ut faciatis unum proselytum: & cum fuerit factus, facitis, eum filium gehenne duplo quam vos.**

In Quibus planè acriter, & exactè non corrigendis, emendandis, atque puniendis, licet omnes in culpa simus: illi tamen præcipue, qui Ecclesiastici sunt & Prælati, & Indorum curæ ac protectioni præpositi. Et enim si ut benè cum D.

Leon. in epistol. 86. ad Nicetam, quæ habetur in cap. inferioribus, 86. dist. advertit Joseph. Acosta lib. 3. de procur. Ind. salut. cap. 16. inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides, negligentesque Rectores, qui multam sæpè nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam. Nullamque remedium sperare licebit, cum inde perniciès proficiscitur, undè salus maxime petebatur.

Quo circa si eos iterum moneo, ut super commissum sibi gregem diligenter invigilent, & prædictis injuriis, dolis, ac sceleribus, quibus Indi turbantur, & adiguntur, providenter occurrant, quo loco virus insideat pervestigantes, ferroque ressecantes, imò & igni, si opus esse censerint, cum in lethali, profundoque ulcere severiora medicamenta trahora sint, & in hac cura præcipua Regum, ac Magistratum vis, auctoritasque consistat, si ut præclare docet Ossorius lib. 4. de Reg. inst. in stultam (inquiens) *justitia omnis Regis curæ, & cogitationes, omnes labores, atque vigilia, omnia denique studia consumenda sunt.*

Et de quodam Eborensi Archiepiscopo si scribit & laudat B. Bernardus epist. 95. sic inquiens: *Maximè claruit zelus justitiæ, emittit, & invaluit Sacerdotis vigor, in defensionibus videlicet pauperum, & pauperum, quibus non erat adjutor.*

Caveant igitur omnes, & Indorum conditionem miseri, eos deinceps humanè & suaviter tradant, ne si pax, quæ erga illos exercetur, cum bello de crudelitate certare, & vincere videatur, ut aliud agens dixit D. Augustin. lib. 3. de civit. Dei cap. 28.

Quod si forte leges, ac pœnas à Regibus nostris circa hoc piè, & prudenter latas, & servè statutas, parùm videntur, vel per locorum distantiam, aut Magistratum incuriam effugerint: sciant tamen pervigilem, atque insomnem Dei Omnipotentis oculum, cui nihil non, quantumlibet occultum sit, patere potest, effugere non posse, ut aliàs dicitur in illa condemnatoria sententia in judices ab Imperatore Leone, & Alexand. pronuntiata, quam Constant. Harmenop. in initio sui promptuarii, & Menach. tract. de arbitrar. præfixerunt. Is enim, etsi ab insipientibus circa cœli cardines perambulare nec nostra considerari credatur, ut habetur Psal. 13. & Job. 2. 14. Omnia si vigilanter attendit, & injurias humilibus, atque imbecillis illatas, certa semper, quamvis interdum sera, punitio compescit.

Unde in Eccles. 4. scriptum reliquit: *Vidi calumnias, quæ sub cœlo geruntur, & lachrymas innocentium, & neminem consolatorem, neque posse resistere eorum violentie cunctorum auxiliis destitutos; & laudavi magis mortuos, quam viuentes, & feliciores utroque judicavi, necdum natus est.*

Et Exod. cap. 3. *Vidi afflictionem populi mei in Aegypto & clamorem ejus audivi, propter duritiam eorum, qui præsumunt operibus: & sciens dolorem ejus descendit, ut liberem eum.*

Et aptissime ad institutum, de quo agimus, Genes. 15. *Subjicient eos servituti & affigent quadringentis annis: verum tamen gentem, cui servituti sunt, ego judicabo.*

Quod si sæpè factum his in Regnis videmus, cum gravissimis ac miraculosis suppliciis à Deo plures puniri legantur, qui Indis damnosi, & injurii fuerunt, ut constat ex historiis relatis à Josepho Acosta lib. 3. de procur. Ind. salut. cap. 9. & Fr. Augustin. Davila in histor. Mexican. lib. 1. cap. 102. pag. 363.

Et vel ipsæ divitiæ, quas injusto Indorum sudore, & aliis malis artibus acquirunt, eis exitio fuerint, ac brevi tempore evanuerint, si ut ipse Acosta ibidem notavit, & de Auro Tolosano, & Equo Sefano, quorum possessio dominis exitialis fuit, antiqui per proverbium dixerunt, ut refert Aul. Gellius lib. 3. noct. Artic. cap. 9. Erasm. si-ve Ald. Manutius in adagiis, & Martin. Delrio in adag. sacr. tom. 2. adag. 187. pag. 190. ubi eodem sensu exponit illud si Proverb. 12. 27. *Non inveniet fraudulentus lucrum, & substantia hominis erit auri pretium. Quasi dicat per fraudem comparata, prius peribunt, quam qui comparavit, partis utifrui queat: si utatur, erunt illi damno, & cap. 13. vers. 11. Substantia festinata minuetur. Ubi Septuaginta, & Caldaea Paraphrasis: *Opulentiam iniquitate possessoris acquisitam, interpretantur.**

Circa quod plura ex Græcis Poëtis congerit Stob. sermon. 8. 92. & 95. P. Justus Gaillardus de instit. histor. cap. 1. & idem Martin. Delrio ubi sup. Et nos multa congesimus sup. lib. 2. capit. 13. num. 51. & sequent. non solum si de privatorum hominum, verum etiam de magnorum Regnorum punitio, subversione, vel translatione ob similia peccata, & injustitias, quæ cum Indis communis in his regionibus frequentantur. In qua-

quarum mutationem exemplis referendis, multus est Salvanus in libris de reverentia Dei, ubi lib. 7. de si vitis Hispanorum agit, ob quæ Wandalarum cladem meruerunt: & est videndus Rodericus Archiep. Toletanus lib. 3. cap. 16. ubi de Arabum invasione pertractans, sic inquit: *Tanta igitur temporibus facinorum alluvio inundavit, ut ferè Gothorum strenuitas, quæ consueverat Regnis, & gentibus imperare, in vitiorum altitudinis jam submersa, omnibus abominationibus subjaceret. Et quoniam humani generis inimicus, humano generi non desinit invidere, seminavit in potestate superbiam, in Religione accidiam, in pace discordiam, in abundantiam luxuriam, in solertia ignaviam, aded, ut sicut populus, sic & Sacerdos, sicut impij, sic & Princeps. Alluvione ergo voluptatum in tota Hispania inundante. Uvitiæ Principe majestatis oculos provocante, repleta est terra iniquitate. Omnis quippe caro corruperat viam suam, & qui optimus quasi palturus, & qui rectus quasi spina de sepe: & Polybius lib. 1. histor. ubi querens, quare Hispaniæ amissæ fuerint à Carthaginensibus, inquit: *At verò illud clarum, testatumque exemplis est, quod homines ad-**

sequantur felicitatem benignitate in alios, & bona de se opinione, iidem cum adepti, quæ voluerant ad iniurias, & impotentiam in imperiis delabuntur, sit meritissime, si una cum imperantium mutatione, ipsi subditi se, & affectus mutant.

Neque omitti debent plura alia quæ de eisdem suppliciis & mutationibus, solita elegantia scripsit Just. Lips. lib. 1. de constantia cap. 16. & lib. 2. cap. 13. cum seqq. ubi cap. 22. graviter plorat ingentes Indorum vastationes in vasto hoc & attrito altero Orbe, primis illis temporibus factas: *Quem vidisse (inquit) magnum sit, non dicam viciisse: de quarum relatione & excusatione egimus etiam supra hoc lib. cap. 6. num. 20. & sequentibus.*

Sed si Deus hoc à nobis omen avertat, & Hispanorum pariter ac Indorum causam, & sortem misertus utramque Rempublicam juvet, & societ, atque à peccatis, injuriis, & scandalis liberam, in sua sancta Fide, & Religione conservet ut secundum D. Paulum Ephes. 4. in Ecclesia Catholica sint unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati sunt in una spe vocationis. Amen.

